

Ook bij hervormingen heb je de bonden nodig

De Standaard* - 19 Sep. 2014
Pagina 42

* De Standaard/Antwerpen, De Standaard/Limburg, De Standaard/Oost-Vlaanderen, De Standaard/Vlaams-Brabant/Brussel, De Standaard/West-Vlaanderen

Of het nu gaat over de loonkosten of over de pensioenen, het is cruciaal dat de vakbonden mee zijn in het hervormingsverhaal, schrijft Frank Vandenbroucke. Want als het sociaal protest breder gedragen wordt dan de ingrepen, worden ze in een volgende bestuursperiode snel weer teruggedraaid.

Boert de middenklasse achteruit terwijl de zwakste groep goed beschermd blijft? Wie oppervlakkig las, kon dat besluiten uit 'De Kloof' (DS 8-13 september). Ivo Marx en Paul De Grauwe corrigeren dit beeld in het afsluitende interview (DS 13 september) : inzake armoede presteren we niet goed. Bij gezinnen met kinderen stijgt de bestaansonzekerheid.

We beseffen te weinig dat het profiel van onze welvaartsstaat uitzonderlijk is: veel Belgische kinderen wonen in een gezin waar niemand werkt, en de inkomenskloof tussen deze en andere gezinnen is groot. Een cruciale risicofactor is lage opleiding van de ouders. Het probleem is acuter in Wallonië en Brussel dan in Vlaanderen, maar Kind en Gezin wijst erop dat de wieg van steeds meer Vlaamse kinderen staat bij kwetsbare ouders, met name laagopgeleide ouders.

Om die reden vegen Marx en De Grauwe het spoor van een algemene lastenverlaging te radicaal van tafel. In vergelijking met andere landen liggen onze minimumlonen relatief hoog. Dat is goed. Hoge minimumlonen motiveren laaggeschoolde mensen beter om aan het werk te gaan. Ze laten toe kordaat te activeren en in fatsoenlijke sociale uitkeringen te voorzien voor wie niet aan het werk is. Maar hoge minimumlonen zijn ook een kostenfactor. Ze remmen de creatie van jobs voor laaggeschoolde mensen af, zeker als de kloof tussen de totale loonkosten en het nettoloon groot is.

Er valt dus iets te zeggen voor een lastenverlaging die eenvoudig combineert met een prioriteit voor laaggeschoolden, dus een verlaging die relatief sterker is bij lagere lonen. Nu stelt De Grauwe dat de bijdragen op de lonen vervangen door een andere financiering van de sociale zekerheid uiteindelijk geen effect heeft. De krachten van de markt zijn onweerstaanbaar, zegt hij: op lange termijn keren de loonkosten terug naar een onveranderd marktevenwicht. Als je sociale zekerheid op een andere manier betaalt en werknemers verliezen daardoor koopkracht, dan vragen de bonden weer hogere lonen, waardoor het effect op de totale arbeidskosten slechts tijdelijk is. De Grauwe heeft bepaalde feiten aan zijn kant: vroegere lastenverlagingen zijn voor een deel 'opgegeten' door loonsverhogingen.

Meer dan de markt

De Grauwes waarschuwing is nuttig, maar er staan twee argumenten tegenover.

1. Zijn redenering steunt op de kracht van marktmechanismen, maar verwaarloost de rol van sociaal overleg. Ze gaat ervan uit dat vakbonden en werkgevers geen strategie kunnen volhouden die de kosten van arbeid duurzaam verlaagt, zonder de koopkracht aan te tasten.

2. Zijn waarschuwing geldt minder voor een lastenvermindering die zwaarder doorweegt voor lage lonen. Zo'n lastenverlaging verandert immers de structuur van de bijdragen: latere rondes van loonsverhogingen kunnen een gewijzigde structuur van bijdragen niet zo gemakkelijk 'uitvegen'. Dat pleit voor een of andere vorm van selectiviteit.

Nu verzet VBO-voorzitter Pieter Timmermans zich in zijn kritiek op Marx en De Grauwe tegen selectieve lastenverlaging (DS 15 september) : dat zou op de duur leiden tot een hopeloos complex doelgroepenbeleid. Timmermans' argument overtuigt niet op dit punt: als je de bestaande forfaitaire vermindering (van ongeveer 450 euro per kwartaal) versterkt, dan houd je de bijdragestructuur perfect eenvoudig, en leg je toch méér gewicht in de schaal voor lage lonen. De vrees van Timmermans voor een heruitgave van complex doelgroepenbeleid is bovendien zonder voorwerp sinds de zesde staatshervorming: doelgroepenbeleid is niet meer in federale handen.

Waarom zouden we dus geen verschuiving organiseren van bijdragefinanciering naar andere financiering, bijvoorbeeld op basis van vermogen, en deze verschuiving onder meer gebruiken om het bestaande, eenvoudige niet-lineaire profiel van de bijdragen verder aan te scherpen? Helaas suggereren de krantenberichten dat de federale onderhandelaars een andere richting uit willen: ze zouden de forfaitaire vermindering voor lage lonen laten opgaan in een algemene lineaire verlaging. Dat is het omgekeerde van wat het best gebeurt en inderdaad weinig efficiënt: in een land met relatief hoge minimumlonen is een niet-lineaire structuur van bijdragen aangewezen. Relatief hoge minimumlonen, kordate activering, voldoende hoge sociale uitkeringen en niet-lineaire bijdragen die met name de lagere lonen niet te zwaar belasten, die factoren vormen een samenhangend beleidspakket.

Sterke landen hebben sterke vakbonden

Opdat dat samenhangend pakket duurzaam effect zou sorteren, heeft het sociaal draagvlak nodig. Als er bij de sociale partners geen minimale eensgezindheid is over het belang van een lastenvermindering, dan wordt ze vroeg of laat 'opgegeten'; de krachten van de markt nemen dan inderdaad over. Dat risico is lager met een niet-lineaire lastenvermindering, maar wie een duurzaam effect beoogt, moet niet alleen werkgevers maar ook vakbonden proberen te overtuigen.

Hier schuilt een meer algemene les: economisch succesvolle landen zijn vaak landen met een sterk en gecoördineerd sociaal overleg, waarin voldoende eensgezindheid bestaat over de manier waarop naar loonkosten moet gekeken worden. Landen zonder gecoördineerd sociaal overleg scoren slechter, voorstanders van 'deregulering' denken daar het best over na. Met het oog op

competitiviteit is het probleem niet dat vakbonden sterk zijn, integendeel. Het probleem is gebrek aan consensus over de rol van loonkosten. Een regering die inzet op loonkosten, moet dus argumenten aanreiken om vakbonden te overtuigen.

Dat geldt ook voor de hervorming van het pensioenstelsel: als je wil dat de hervorming duurzaam is en het gewenste langetermijneffect sorteert, dan mag ze niet zo breed gecontesteerd worden dat ze bij een volgende bestuursperiode herzien wordt. Opnieuw is dus draagvlak nodig. De Commissie Pensioenhervorming stelt een evenwichtige aanpak voor, met bijvoorbeeld respect voor het principe dat periodes van onvrijwillige werkloosheid gelijkgesteld worden bij de berekening van het pensioen, en een evenwicht tussen uitgaven afremmen en nieuwe financiering zoeken.

Het sociale overleg over de pensioenhervorming zal ongetwijfeld moeilijk zijn, maar zonder die evenwichten is de dialoog bij voorbaat gehypothekeerd. De voorstellen vormen niet alleen een evenwicht, maar ook een samenhangend beleidspakket; cherry picking is ook om die reden uit den boze.

Samenhangende beleidspakketten inbedden in sociaal overleg is een sleutel voor succesvol hervormen.

Frank Vandenbroucke

Copyright © 2015 Corelio. Alle rechten voorbehouden